

Nevâ Peşrev

Ney

Tanburi Cemil Bey

Usûlû : Devr-i Kebir [28/4]

1. Hane / (Hane-i Evvel) / (Serhane)

The first section of the piece, measures 1 to 22, is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some triplet markings. The notation is as follows:

Measure 1: F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Measure 2: D4, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, G2.

Measure 3: F#2, E2, D2, C2, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1.

Measure 4: B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1.

Measure 5: D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1.

Measure 6: F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1.

Measure 7: A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1, D1.

Measure 8: C2, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C2, B1, A1, G1, F#1.

Measure 9: E2, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E2, D1, C1, B1, A1.

Measure 10: G2, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G2, F#1, E1, D1, C1.

Measure 11: A2, G2, F#2, E2, D2, C2, B2, A2, G2, F#2, E2, D2.

Measure 12: C3, B2, A2, G2, F#2, E2, D2, C3, B2, A2, G2, F#2.

Measure 13: E3, D2, C2, B2, A2, G2, F#2, E3, D2, C2, B2, A2.

Measure 14: G3, F#2, E2, D2, C2, B2, A2, G3, F#2, E2, D2, C2.

Measure 15: A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B3, A3, G3, F#3, E3, D3.

Measure 16: C4, B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C4, B3, A3, G3, F#3.

Measure 17: E4, D3, C3, B3, A3, G3, F#3, E4, D3, C3, B3, A3.

Measure 18: G4, F#3, E3, D3, C3, B3, A3, G4, F#3, E3, D3, C3.

Measure 19: A4, G4, F#4, E4, D4, C4, B4, A4, G4, F#4, E4, D4.

Measure 20: C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C5, B4, A4, G4, F#4.

Measure 21: E5, D4, C4, B4, A4, G4, F#4, E5, D4, C4, B4, A4.

Measure 22: G5, F#4, E4, D4, C4, B4, A4, G5, F#4, E4, D4, C4.

Teslim / (Mülazeme)

Son / (Temmet)

2. Hane / (Hane-i Sani)

The second section of the piece, measures 23 to 43, is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some triplet markings. The notation is as follows:

Measure 23: F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Measure 24: D4, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, G2.

Measure 25: F#2, E2, D2, C2, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1.

Measure 26: B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1.

Measure 27: D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1.

Measure 28: F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1.

Measure 29: A1, G1, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E1, D1.

Measure 30: C2, B1, A1, G1, F#1, E1, D1, C2, B1, A1, G1, F#1.

Measure 31: E2, D1, C1, B1, A1, G1, F#1, E2, D1, C1, B1, A1.

Measure 32: G2, F#1, E1, D1, C1, B1, A1, G2, F#1, E1, D1, C1.

Measure 33: A2, G2, F#2, E2, D2, C2, B2, A2, G2, F#2, E2, D2.

Measure 34: C3, B2, A2, G2, F#2, E2, D2, C3, B2, A2, G2, F#2.

Measure 35: E3, D2, C2, B2, A2, G2, F#2, E3, D2, C2, B2, A2.

Measure 36: G3, F#2, E2, D2, C2, B2, A2, G3, F#2, E2, D2, C2.

Measure 37: A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B3, A3, G3, F#3, E3, D3.

Measure 38: C4, B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C4, B3, A3, G3, F#3.

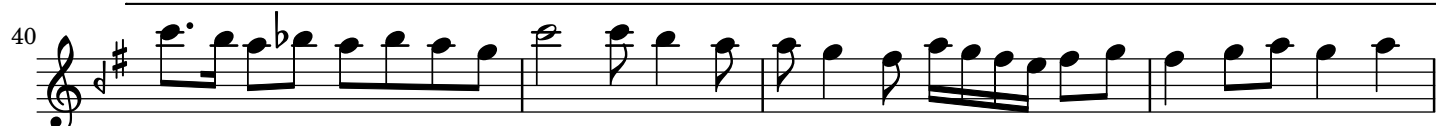
Measure 39: E4, D3, C3, B3, A3, G3, F#3, E4, D3, C3, B3, A3.

Measure 40: G4, F#3, E3, D3, C3, B3, A3, G4, F#3, E3, D3, C3.

Measure 41: A4, G4, F#4, E4, D4, C4, B4, A4, G4, F#4, E4, D4.

Measure 42: C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C5, B4, A4, G4, F#4.

Measure 43: E5, D4, C4, B4, A4, G4, F#4, E5, D4, C4, B4, A4.

Tanburi Cemil Bey

[1873 - 1916]

Türk Musikisi'nin gelmiş geçmiş en büyük virtüözlerinden biri olan Tanburi Cemil Bey, 1873 yılında İstanbul'un Molla Gürani semtinde dünyaya geldi. Üç yaşındayken babasını kaybeden Cemil Bey, amcası Refik Bey'in himayesinde büyüdü. Çalışkan, Terbiyeli, sessiz bir çocuk olmasına rağmen musikiye düşkünlük gibi o zamana göre tehlikeli sayılan bir merakı vardı. Bu nedenle, yalnız Cuma geceleri annesinin yanında kalmak şartı ile Refik Bey'in konağına alındı. Daha o yaşlarda küçük bir tanburi olarak çevresine ünü yavaş yavaş yayılmağa başlamıştı.

Refik Bey'in evi Tanzimat döneminin getirdiği yeniliklerle doluydu. Amcasının çocukları okuldaki derslerinden başka özel hocalardan Fransızca dersleri alıyor, bir Fransız mürebbi tarafından yetiştiriliyordu. Bu eğitim şekli Cemil'in üzerine de olumlu etki yapıyor, bir yandan rüştiyeye devam ederken, bir yandan da genel kültürünü ilerletiyordu. Bu huzurlu hayat Refik Bey'in ansızın ölümü ile alt-üst olmuş, Horhor'daki konak terk edilerek Bakırköy kaymakamı olan amcazadesi Mahmud Bey'in evine taşınılmıştı. Bu arada parasal sıkıntılar da başladı.

Mahmud Bey disiplinli, geleneklere bağlı, biraz katı tabiatlı, düzenli yaşamayı seven bir adamdı. Genç Cemil'in ünü gittikçe genişliyor, hatırlı kimseler tarafından mûsiki toplanlıklarına çağırılıyordu. Mahmud Bey yeğenini bu davetlerin çoğuna göndermiyor, pek azına da onunla birlikte gidiyordu. Öğrenimini ihmal etmemesi için dersleri ile ilgileniyor, akşamları sık sık derslerini denetliyordu. Mahmud Bey'in, bir manastır yapımına izin vermediği için, belediye başkanı ile arası açılmış, Bakırköy'den Kartal kaymakamlığına tayin edilmişti. Böylece Cemil Bey iki yıl daha Kartal'da yaşayarak on yedi yaşına kadar Mahmud Bey'in himayesinde kaldı. Onun Humus kaymakamlığına atanması sonucu, annesi Zihniyar Hanım'ın Taşkasap'taki evine döndü. İçkiye bu yıllarda başlamışsa da buna engel olunabilecek bir yol bulunamadı.

Orta öğrenimini tamamladıktan sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne (Mülkiye'ye) kaydoldu. İki yıl devam etmesine rağmen yarıda bıraktı. Burada Mustafa Nezihi Albayrak ve Tanburi Ali Efendi'nin oğlu Aziz Mahmud Bey'le sınıf arkadaştıydı. Hariciye Nezareti'nde "Hariciye Umûr-i Şehbenderiye Kalemi"nde memuriyet hayatına atıldı. Uzun yıllar burada çalışmasına rağmen bu memuriyeti benimseyememiş, hariciyeciliği bir meslek olarak kabul edememişti. 1908'de Meşrutîyetin ilânından sonra yapılan kadro kısıtlaması sırasında, Dr. Hamid Hüsnü Bey'in aracılığı ile, Hariciye Umûr-i Şehbenderiye müdürü İsmail Hakkı Bey'i ikna ederek sekiz yüz elli altın lira tazminat aldı, kadro dışında kalarak görevinden ayrıldı.

Annesinin ve yakınlarının ısrarlı isteği üzerine 1901 yılın da, Defter-i Hakanî müdürlüğünden Nazif Bey'in kızı Şerife Saide Hanım'la evlendi. Şerife Hanım'ın annesi Eflaknur Hanım da, Cemil Bey'in annesi Şehniyar Hanım gibi Adile Sultan'ın saraylılarından. Cemil Bey evlendikten sonra Çağaloğlu Şeref sokağında bulunan yeni bir eve taşındı. Bu iki ayrı dünyaların insanları arasında uyumlu bir evliliğin bulunmadığını Mesud Cemil'in verdiği bilgilerden anlıyoruz. Bir tarafta kendisini sanata adan ve toplumun malı olmuş bir sanatkar, diğer taraftan bunu bir türlü kabul edemeyen, anlayamayan, kocasına tam anlamı ile aşık bir kadın vardı. Her ikisi de evliliğin kendilerine yükleyeceği bazı külfetlerin ve sorumlulukların farkında değillerdi. 1902 yılının bir kış gününde oğlu Mesud Cemil doğdu. Bundan sonra Cemil Bey'in hayatı evinden çok dostlarının çevresinde sürüp gitti. Memuriyet hayatından çekildikten sonra dostlarının yardımı, plak çalışmalarından elde ettiği gelirler ve öğrencilerinin katkılarıyla geçinebildi. Çağaloğlu'ndan Sineklibakkal'a, Katip Musluhiddin mahallesine taşınmışlardı. Son yıllarında çevresinde bulunan insanlardan da uzaklaştı. Evinin bahçesi içinde bulunan "Uzletgâh" dediği ayrı bir evde yaşar olmuştur.

1914 yılında I. Dünya Savaşı başlamış, o da her Türk vatandaşı gibi askere çağrılmış bedel vermişti. Askerlik muayenesi sırasında doktor durumundan kuşulanmış, bir başka doktora görünmesini salık vermişti. Yapılan muayene sonun da, uzun süren bir soğuk algınlığı sanılan hastalığın "Akciğer Veremi" olduğu anlaşılmıştı. Durum "İttihat ve Terakki Partisi"nin ileri gelenlerinin kulağına kadar gitti.

Mûsikîşinas bir doktor olan ve Cemil Bey'in yakın dostu Hamid Hüsnü Bey aracı edilerek bir sanatoryuma yatırılması teklif edildiyse de buna Cemil Bey razı olmadı. İsviçre'ye gönderilmesi için yapılan tavsiyeyi de kabul etmedi. Hastalık kısa sürede ilerlemiş, önce birinde iken her iki ciğere de yayılmıştı. Nihayet 1916 yılının Temmuz ayının yirmi sekizinci gününü yirmi dokuzuncu günü ne bağlayan gece yarısından sonra eşini uyandırdı: "Vakit geldi yirmi beş sene rindane yaşadım. Öldüğüme teessüf etmiyorum lakin sizin için bîd-ı ızdırıp oldum. Affediniz kendinize ve Mesud'a iyi bakınız. ".Diyecek hayata gözlerini yumdu. Pek az kimse ile kaldırılan cenazesi Merkezefendi mezarlığında toprağa verildi. Bunların arasında Rauf Yekta Bey'le Columbia plak şirketinin sahiplerinden Herman ve Julius Blumenthol kardeşler de bulunmuştu. Bu mezarın yeri bugün bilinmiyor.

Devr-i Kebir Usûlü

"Büyük devir/usul" anlamına gelen bu tabir 28 zamanlı bir büyük usulün adıdır. Bir yürük semâi, iki sofyan ve yine bir yürük semâi, iki sofyanın bir araya gelmesinden meydana gelmiş olup (6+4+4+6+4+4=28) 28/8'lik birinci ve 28/4'lük ikinci mertebeleri kullanılmıştır. Bunlardan yaygın şekilde kullanılan ikinci mertebeye karşılık bilhassa Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmlarının ölçüldüğü birinci mertebeye bunun dışında çok az rastlanır.

XV. yüzyıldan bu yana pek çok eserin ölçüldüğü devr-i kebir usulünün ikinci mertebesi, zaman içinde ilk şeklindeki bazı vuruşlarının vellelendirilmesi (küçük vuruş parçalarına ayrılması) suretiyle vellelendirilmiş şekli icra edilmektedir. Bu değişiklik sebebiyle usulün yapısı 6+4+4+6+4+4 yerine 6+4+6+4+4+4 tarzına dönüşmüş kabul edilebilir. Usul mertebelerinin şematik olarak gösterildiği aşağıdaki şekilde usulün eski yapısı çizimin altında belirtilmiştir.

Ahenkli ritmik bir yapıya sahip olan bu usul, özellikle peşrevler başta olmak üzere kâr, beste, Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmları, tevâhîh ve bazı ilâhilerde kullanılmıştır. Ancak usulün bestelerde kullanılışı ayrı özellik gösterir. Devr-i kebir usulüyle daha çok "ikinci beste"ler ölçülmüştür. Bunlarda bir mısra iki usulden meydana gelir; mısraı takip eden terennüm kısmı da bir veya iki usulden teşekkül eder. İki usulden oluşan terennümlerin birinci usulünde ikâi (ritmik/usulî) terennüm, ikincisinde mısraın sonundan alınmış bir bölüm yer alır. Terennümün bir usul tuttuğu bestelerde ise sadece lafzî terennüm bulunur. Buna göre devr-i kebir usulüyle ölçülmüş bestelerde her hâne bir usullü terennümde üç usul, iki usullü terennümde de dört usulden meydana gelir.

Muzaaf Devr-i Kebir. Eski nazariyat kitaplarında devr-i kebir usulü 14 zamanlı olarak gösterilmiş ve 14/2 ile 14/4'lük iki mertebesinin olduğu belirtilmiştir. Bunlardan 14/2'lik mertebenin günümüzdeki 28/4'lüğe, 14/4'lük mertebenin de 28/8'lik mertebeye karşılık olduğu görülmektedir.

Devr-i Kebir Darb Usûlü

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 7 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 8 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 9 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 10 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 12 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 13 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 14 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 15 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 16 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 17 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 18 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 19 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) " Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ", M. Hurşit UNGAY

2) " Türk Mûsikisi Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velleleri " İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]